

gene) klas waarin deze leerlingen zitten. Ten slotte het onderwijs in de meeste andere vakken, waarbij het Nederlands voertaal is. In het onderzoek wordt geconstateerd, dat tot nu toe de meeste leraren op de tweede context nauwelijks, en op de derde vrijwel niet worden voorbereid.

De meeste aandacht in bijna alle initiële opleidingen gaat niet naar de voorbereiding op het aanvankelijk Nederlandse-taalverwervingsonderwijs; die aandacht is echter overwegend theoretisch van aard. Er is weinig gelegenheid voor praktische oefening. Voor alle opleidingstypen geldt dat de beperkte tijd waarin men de studenten op het leraarschap moet voorbereiden als een knelpunt wordt ervaren. Méér NT2 betekent minder van iets anders, en meestal is de keuze niet eenvoudig.

Op grond van de onderzoeksresultaten komt de inspectie tot de conclusie dat de NT2-component in de programma's van de initiële lerarenopleiding en de nascholing voor onderwijsgeven versterkt moet worden.

De inspectie geeft aan dat de opleidingen hiermee voor een zware opgave worden gesteld, doch acht deskundigheidsbevordering op dit gebied van onderwijsgeven in basis- en voortgezet onderwijs en van alle opleidingsdocenten absoluut noodzakelijk.

De inspectie doet de aanbeveling de vereiste bekwaamheden voor de onderwijsgeven vast te leggen in de beroepsvereisten voor deze categorie; de pedagogisch-didactische eisen te stellen aan docenten in het hoger pedagogisch onderwijs zouden op dit punt moeten worden toegespitst.

Nederlands als tweede taal op lerarenopleidingen. 's-Gravenhage, SDU, 1991. ISBN 90.346.25.567. f15. Te bestellen bij DOP, Postbus 20014, 2500 EA 's-Gravenhage, onder vermelding van het ISBN.

AANKONDIGINGEN

Nascholing bij de HMN

De cursus 'De tekstverwerker/database bij het vak Nederlands' geeft een oriëntatie op hoe je een tekstverwerker (en eventueel een database) bij het onderwijs Nederlands kunt gebruiken; dit in het licht van de naderende basisvorming. Enkele kerndoelen die worden voorgesteld zijn namelijk:

- de leerlingen kunnen bij het verwerven van informatie gebruik maken van geautomatiseerde gegevensbestanden
- de leerlingen kunnen voor het verwerken van informatie zelf een eenvoudig gegevensbestand opzetten
- de leerlingen kunnen in alle stadia van het schrijfproces tekstverwerkingsapparatuur gebruiken.

De cursisten krijgen een overzicht van hoe en waardoor met name een tekstverwerker (en in mindere mate een database) kan worden gebruikt bij het onderwijs in taalvaardigheid. Tevens krijgt men enige kennis van de organisatorische implicaties van het gebruik van de computer in de lessen.

Deelnemers moeten enige basisvaardigheid bezitten in het omgaan met een tekstverwerkingsprogramma (bij voorbeeld Wordperfect), met een databaseprogramma (bij voorbeeld Dbase) of met een geïntegreerd pakket (bij voorbeeld Globes, Framework).

Plaats Hogeschool Midden-Nederland
Lesmateriaal Reader en losse stencils (worden tijdens de cursus verstrekt)

Duur 6 donderdagmiddagen van 13.30-16.30 uur; de totale studietijd wordt geschat op 35 uur

Data 2, 9 en 16 april, 7, 14 en 21 mei 1992

Kosten f150

Contactpersoon mevrouw drs. M. Keiren

Conferentie 'Dyslexie'

Op 19 en 20 maart 1992 wordt voor het eerst in Nederland de 'European Dyslexia Conference' georganiseerd. De conferentie besteedt aandacht aan veelbelovende ontwikkelingen en nieuwe inzichten in diagnostiek, behandeling en onderzoek. Op het programma staan onderwerpen als: diagnostiek en behandeling in basis-, voortgezet en speciaal onderwijs; sociaal-emotionele kenmerken; subtypen; problemen met begrijpend lezen; vroegtijdige onderkenning en preventie; diagnostiek en behandeling van volwassenen; tekorten in het linguïstisch bewustzijn; beleid en voorzieningen; dyslexie in Midden- en Oost-Europa. Als inleiders worden verwacht: A. Galaburda, K. Stanovich (USA), S. P. Newman, G. Hales en M. J. Snowling (UK), I. Lundberg (Zweden), A. Kornev (USSR), J. Jost (Tsjechoslowakije), A. Ruijsenaars (België), D. J. Bakker, J. J. Dumont en A. van der Leij (Nederland) en anderen.

De inleidingen en forumdiscussies bieden informatie voor de dagelijkse praktijk aan leraren, remedial teachers, psychologen, orthopedagogen, logopedisten, huis- en schoolartsen, personeelsfunctionarissen, dyslectische jongeren en volwassenen, en ouders van dyslectische kinderen. Een uitgebreide markt met leer- en hulpmiddelen complementeert het programma.

Het programma bestaat uit hoofdlezingen gevolgd door een drietal parallellessies waarvan één in het Engels. De Engelse hoofdlezingen worden simultaan vertaald.

De conferentie, die wordt georganiseerd door de Stichting International Dyslexia Association IDA waarin verschillende organisaties zijn vertegenwoordigd, wordt gehouden in het RAI-Congrescentrum te Amsterdam. De kosten van deelname bedragen f 225. Inschrijfformulieren kunt u aanvragen bij het conferentiesecretariaat, Postbus 15051, 1001 MB Amsterdam (020: 6 27 89 49).

Junioerenstudiedag ANÉLA

Op vrijdag 24 april 1992 vindt in Groningen weer een juniorenstudiedag van de Nederlandse Vereniging voor Toegepaste Taalwe-

tenschap (ANÉLA) plaats. Net als in de voorgaande jaren is het de bedoeling dat 'junioren' onder de taalwetenschappers deze dag vorm geven: als sprekers, als verzorgers van workshops en posterpresentaties, en als toehoorders. De juniorenstudiedagen zijn niet themagebonden. Lezingen, workshops en posterpresentaties uit elk aandachtsgebied van de toegepaste taalwetenschap zijn welkom: tweede- en vreemde-taalontwikkeling en -didactiek (basisonderwijs, voortgezet onderwijs, volwassenenonderwijs), taal en techniek (bij voorbeeld computerondersteund taalonderwijs), bedrijfscommunicatie (bij voorbeeld taal op de werkvloer), toetsontwikkeling et cetera.

Inschrijfformulieren (voor zowel sprekers als toehoorders) en informatie kunnen verkregen worden bij de volgende personen: Nanette Bienfait (050: 63 58 12), Anneke Boersma (050: 63 59 60) en Karin Holleman (050: 12 22 37).

Nascholing bij de KUB

De Faculteit der Letteren van de Katholieke Universiteit Brabant organiseert een aantal nascholingscursussen. Elke cursus bestaat uit tien bijeenkomsten van 2 ½ uur. De deelnemers ontvangen na afloop een certificaat. Het betreft de volgende cursussen.

• *Leermiddelen voor niet-Nederlandstalige kinderen in het basisonderwijs*

De cursus opent met een tweetal inleidende bijeenkomsten waarin theoretische en praktische inzichten op het gebied van eerste- en tweede-taalverwerving en tweede-taalonderwijs in meertalig perspectief aan de orde worden gesteld. Daarna volgen zeven bijeenkomsten die specifiek gericht zijn op de bespreking en analyse van achtergronden en praktische bruikbaarheid van leermiddelen voor het onderwijs Nederlands als tweede taal en een afsluitende bijeenkomst waarin over de leermiddelen heen wordt gegrepen naar de theorie uit de eerste twee bijeenkomsten.

Doelgroep Leerkrachten basisonderwijs die te maken hebben met allochtone en autochtone taalminderheden.

Docenten De cursus wordt gecoördineerd door dr. Anne Vermeer (Werkverband Taal en

Minderheden). De cursusdocenten die de verschillende bijeenkomsten verzorgen zijn allen betrokken bij de productie van leermiddelen voor Nederlands als tweede taal.

Data 6, 13, 20 en 27 februari, 12, 19 en 26 maart, 2, 9 en 16 april

Tijd van 19.00 tot 21.30 uur

Kosten f 250 (inclusief materiaal)

• *Nederlands als tweede taal in het voortgezet onderwijs*

Het voortgezet onderwijs krijgt in toenemende mate te maken met onderinstromende allochtone leerlingen die weliswaar de basisschool volledig hebben doorlopen maar qua taalvaardigheid Nederlands toch problemen ondervinden bij het volgen van onderwijs. Met name in het proces van kennisoverdracht en toetsing van kennis speelt het Nederlands een belangrijke rol in alle vakken. Er wordt in toenemende mate een beroep gedaan op gevorderde taalvaardigheden zoals tekstbegrip, argumenteren, concluderen, verwerving van vakspecifieke taal enzovoort. In de cursus komen onder andere de volgende onderwerpen aan de orde: Nederland als multi-etnische en meertalige samenleving, eerste-taalverwerving, tweede-taalverwerving, woordenschat en tweede-taalverwerving, lezen en leesprocessen, het leren lezen van schoolboeken, jeugdliteratuur in de klas, methoden NT2-onderwijs, het toetsen van tweede-taalvaardigheid NT2, interetnische communicatie. De nadruk ligt op een theoretische onderbouwing van de dagelijkse praktijk.

Doelgroep De cursus richt zich primair op docenten in alle vormen van voortgezet onderwijs die in hun dagelijkse lespraktijk geconfronteerd worden met onderinstromende tweetalige leerlingen.

Docenten de cursus is een samenwerkingsactiviteit van de Faculteit der Letteren van de KUB en de Faculteit Educatieve Opleidingen van de Hogeschool Katholieke Leergangen te Tilburg.

Data 11, 18 en 25 februari, 10, 17, 24 en 31 maart, 7 en 28 april, 12 mei

Tijd van 19.00 tot 21.30 uur

Kosten f 250 (inclusief materiaal)

• *Alfabetisering in het Nederlands als tweede taal: cursus en intervisiegroep*

De cursusbijeenkomsten zijn gericht op vergroting van kennis en inzicht in de problematiek van alfabetisering in het Nederlands als tweede taal door bespreking van literatuur (vier bijeenkomsten) en vergroting van praktische vaardigheid in het geven van alfabetiseringsonderwijs in het Nederlands als tweede taal door bespreking en uitwerking van concrete casussen en opdrachten (zes bijeenkomsten). De intervisiegroep is bedoeld voor die praktiserende alfabetiseringsdocenten die hun ervaringen en werkwijzen in het alfabetiseringsonderwijs willen verdiepen en uitbreiden in een geregeld overleg met vakgenoten. Daartoe worden na afloop van de cursus drie à vier wekelijkse bijeenkomsten belegd. Daarbij zullen op basis van werkbezoeken onderwerpen als lesvoorbereiding, nieuwe leermiddelen, het opzetten van een leerlijn of leerproblemen verder worden uitgediept.

Doelgroep Docenten in de basiseducatie die op dit specifieke terrein werkzaam zijn en zich verder willen scholen. De cursus is zeker ook bedoeld voor etnische werkers in de basiseducatie die alfabetiseringsonderwijs in het Nederlands verzorgen met de eigen taal als instructietaal.

Docenten De cursusbijeenkomsten worden verzorgd door drs. Jeanne Kurvers (Werkverband Taal en Minderheden). De intervisiegroep wordt begeleid door drs. Annette Hurkmans (Talentcentrum).

Data de eerste cursusbijeenkomst is op woensdag 29 januari van 19.00 tot 21.30. Dan worden data voor de resterende bijeenkomsten vastgesteld.

Kosten f 250 (inclusief materiaal)

• *Nederlands als tweede taal in de basiseducatie*

De deelnemers krijgen een overzicht van de belangrijkste theorieën op het gebied van eerste- en tweede-taalverwerving. Tevens is er aandacht voor methodieken en didactiek van het onderwijs Nederlands als tweede taal aan volwassenen. Onderwerpen zijn: beleid en praktijk met betrekking tot etnische minderheden in de basiseducatie, de belangrijkste functies van taal en de niveaus van de structuur van taal, overeenkomsten en verschillen tussen

eerste- en tweede-taalverwerving, het gebruik van het Didactisch Analyse-model (DA-model), criteria voor selectie en ordening van leerstof, toetsing (waaronder de CITO-Instap-toets voor volwassenen), diagnostiseren, methoden/materialen NT2, bespreking van de meest gebruikte methode, 7/43 en verder (NCB), het maken van een lesopzet met behulp van de profielbeschrijving van een lesgroep.

Doelgroep Bevoegde docenten basiseducatie die geen of weinig kennis en ervaring hebben op het gebied van Nederlands als tweede taal

Docenten Negen bijeenkomsten worden verzorgd door drs. José Beijer (Taakgroep Onderwijs Allochtone Volwassenen/Provinciaal Beraad Volwassenen Educatie); een bijeenkomst door drs. Kim van der Zouw (Werkverband Taal en Minderheden)

Data 12, 19 en 26 februari, 11, 18 en 25 maart, 1, 8, 15 en 29 april

Tijd van 19.00 tot 21.30 uur

Kosten f 250 (inclusief materiaal)

• *De docent als begeleider van onderwijs Nederlands als tweede taal in de basiseducatie*

De cursus beoogt de NT2-docent kennis aan te reiken waardoor deze in staat is cursisten te begeleiden in het leren gebruiken van het Nederlands als communicatiemiddel. Onderwerpen zijn: Welke vaardigheden zijn nodig om een tweede taal te leren? Hoe verwerf je de vaardigheden om een tweede taal te leren? Wat is de rol van de docent in dat leerproces? Verder gaat de cursus in op aspecten van communicatief taalonderwijs. In dit kader zal ingegaan worden op de leergang 'Code Nederlands', de plaats van grammatica, spreekvaardigheid (hoe breng je lijn in het oefenen van spreekvaardigheid, welke werkvormen zijn mogelijk, uitspraak, intonatie en routineformuleringen). Ten slotte is er aandacht voor toetsen en evalueren.

Doelgroep Docenten in de basiseducatie met ervaring in het onderwijzen van het Nederlands als tweede taal aan volwassenen

Docenten De cursusbijeenkomsten 1 en 3 t/m 10 worden verzorgd door drs. Chris van Veen (Werkverband Taalvaardigheid/Taakgroep Onderwijs Allochtone Volwassenen); bijeenkomst 2 wordt verzorgd door drs. José Beijer

(Taakgroep Onderwijs Allochtone Volwassenen/Provinciaal Beraad Volwassenen Educatie)

Data 11, 18 en 25 februari, 10, 17, 24 en 31 maart, 7, 14 en 28 april

Tijd van 19.00 tot 21.30 uur

Kosten f 250 (inclusief materiaal)

• *Ontwikkelingen in de literatuurwetenschap*

De cursus biedt een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen in de literatuurwetenschap en valt uiteen in twee delen. Op de eerste plaats zal er aandacht worden besteed aan de zeer diverse aspecten van de literaire communicatie. Onderwerpen die aan de orde komen zijn: literatuurgeschiedenis en poëtica, moderne hermeneutiek, populaire literatuur, feministische literatuurkritiek, literatuur en film, en het rijm in liederen en gedichten. Op de tweede plaats zijn in de cursus onderwerpen aan de orde die betrekking hebben op de plaats die het lezen van literatuur (of algemener: het lezen van boeken) inneemt in de maatschappij, en op sociale processen die de waardering voor literaire werken beïnvloeden.

Doelgroep Docenten Nederlands en Moderne Vreemde Talen en anderen die in hun studie met aspecten van de literatuurwetenschap hebben kennis gemaakt en die willen worden 'bijgepraat' over ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan.

Docenten Medewerkers van de Faculteit der Letteren waaronder prof.dr. Jaap Goedegebuure (Werkverband Theorie en Geschiedenis van de Literatuur) en prof.dr. Hugo Verdaasdonk (Werkverband Marketing en Sociologie van het boek)

Data 12, 19 en 26 februari, 11, 18 en 25 maart, 1, 8 en 14 april, 6 mei

Kosten f 250 (inclusief materiaal)

• *Ontwikkelingen in de taalwetenschap*

De cursus biedt een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen en theorieën in de taalwetenschap, toegespitst op de vakgebieden Grammatica, Taal en Informatica, Tekstwetenschap en Taal en Minderheden. De cursusonderdelen geven een mogelijke oriëntatie op de invulling van een vak Taalkunde in het voortgezet onderwijs zoals voorgesteld door de CVEN (de Commissie-Braet). Aandacht zal

worden besteed aan de volgende onderwerpen: tekstbegrip, tweede-taalverwerving, taalvariatie, taalbeleid, Transformationeel Generatieve Grammatica, de toepassing van enkele belangrijke taaltheoretische inzichten bij het praktische grammatica-onderwijs, grammaticacontrole en tekstverwerkers.

Doelgroep Leraren Nederlands en Moderne Vreemde Talen in het voortgezet onderwijs en anderen die in hun studie met aspecten van de taalwetenschap hebben kennis gemaakt en die willen worden 'bijgepraat' over ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan.

Docenten Medewerkers van de Faculteit der Letteren waaronder prof. dr. Leo Noordman (Werkverband Tekstwetenschap), prof. dr. Guus Extra (Werkverband Taal en Minderheden), prof. dr. Henk van Riemsdijk (Grammatica-modellen)

Data 11, 18 en 25 februari, 10, 17 en 31 maart, 7, 14 en 28 april, 12 mei

Kosten f 250 (inclusief materiaal)

INLICHTINGEN EN AANMELDING Indien u de brochure met nadere details wenst te ontvangen, of u wilt zich aanmelden, dan kunt u contact opnemen met Evelyne Berben of Anneke Smits, 013: 66 27 73.

Cursussen Schrijfvaardigheid

Bij de vakgroep Taalbeheersing van de Universiteit van Amsterdam wordt onderzoek verricht naar taalvaardigheid: spreken, schrijven, luisteren en lezen. De resultaten van het onderzoek worden gebruikt voor het opstellen van methoden ter verbetering van de taalvaardigheid. Schrijfvaardigheid is bij de vakgroep Taalbeheersing een belangrijk onderdeel van het onderzoek. Het schrijfvaardigheidsonderzoek is erop gericht om een oplossing te bieden voor problemen die veel taalgebruikers met schrijven hebben, zoals het aanbrengen van een duidelijke hoofdlijn in de tekst, het ordenen van alinea's, het opzetten van een goed betoog, het schrijven van correct Nederlands en het formuleren van de centrale vraag van een tekst.

In het verlengde van dit theoretisch onderzoek naar schrijfvaardigheidsproblemen organiseert de vakgroep Taalbeheersing cursussen

waarin de deelnemers hun schrijfvaardigheid kunnen vergroten. De cursussen zijn niet alleen bestemd voor studenten, maar ook voor andere belangstellenden die regelmatig teksten moeten schrijven en hun schrijfvaardigheid willen vergroten. Sommige cursussen maken onderdeel uit van het vaste doctoraalprogramma Taalbeheersing, andere worden regelmatig aangeboden maar gaan alleen door bij voldoende belangstelling (minimaal 12 deelnemers).

- **Inleidende cursus schrijven** In deze cursus worden elementaire schrijfproblemen behandeld: het formuleren van de centrale vraag van de tekst; het maken van een goed tekstschema; het aanbrengen van een duidelijke structuur in de tekst; het indelen in alinea's; het schrijven van correct Nederlands; spelling en interpunctie; het vermijden van stijlfouten.

De cursus is bestemd voor iedereen die elementaire schrijfvaardigheidsproblemen heeft en hier een oplossing voor wil.

- **Herschrijven** In deze cursus wordt geoefend in het verbeteren van teksten. De herschrijving heeft betrekking op spelling, stijl, correctheid van het Nederlands, structuur en presentatie van de tekst.

De cursus is bestemd voor degenen die regelmatig teksten van anderen (bij voorbeeld opdrachtgevers) moeten redigeren of (meer of minder ingrijpend) moeten verbeteren.

- **Informatieve teksten** In deze cursus wordt geoefend in het schrijven van twee verschillende soorten informatieve teksten, uiteenzettingen en betogen. Er wordt met name aandacht besteed aan een goede en heldere opbouw van de tekst en de kwaliteit van argumenten (in betogen).

De cursus is bestemd voor degenen die geen elementaire schrijfproblemen hebben (zoals het schrijven van correct Nederlands), maar moeite hebben met het aanbrengen van een goede structuur in de tekst.

- **Betogen** In een betoog wordt argumentatie aangevoerd om een standpunt aan te vallen of te verdedigen. In deze cursus ligt de nadruk op een heldere presentatie van deugdelijke argumentatie. Er wordt geoefend in het opzetten

van een betoog en het in elkaar zetten van deugdelijke argumentatie.

Deze cursus is bestemd voor degenen die hun schriftelijke vaardigheid in het argumenteren willen vergroten.

- *Beleidsteksten* Beleidsteksten zijn ook betogen (het standpunt is dat een bepaald beleid ingevoerd moet worden), maar het schrijven van beleidsteksten brengt specifieke problemen met zich mee. In de cursus wordt aandacht besteed aan de vraag hoe het voorgestelde beleid het beste kan worden gepresenteerd en hoe aangetoond kan worden waarom het voorgestelde beleid de voorkeur verdient boven alternatieven.

Deze cursus is bestemd voor iedereen die regelmatig beleidsteksten moet schrijven of verbeteren.

- *Teksten voor een groot publiek* Tijdens de cursus wordt geoefend in het schrijven voor een groot publiek. De nadruk ligt op het duidelijk en aantrekkelijk overbrengen van specifieke (vak)kennis aan een groot publiek (lezers van kranten en tijdschriften).

De cursus is bestemd voor degenen die regelmatig voor een groot publiek willen of moeten schrijven.

- *Uit te spreken teksten* In de cursus wordt behandeld hoe teksten die moeten worden uitgesproken (voordrachten, lezingen, commentaren bij documentaires), moeten worden geschreven. Doordat de tekst uiteindelijk mondeling wordt gepresenteerd, moet hij aan speciale eisen voldoen. Er wordt geoefend hoe er aan deze eisen voldaan kan worden.

De cursus is bestemd voor degenen die regelmatig teksten voor voordrachten (van zichzelf of opdrachtgevers) moeten schrijven.

- *Het opzetten en structureren van teksten* In deze cursus wordt alleen geoefend in het aanbren- gen van een goede structuur in verschillende soorten teksten (uiteenzettingen en betogen). Het gaat om de opbouw van de gehele tekst, de samenhang tussen alinea's en de opbouw van alinea's. Stilistische verschijnselen worden buiten beschouwing gelaten.

De cursus is bestemd voor degenen die hun vaardigheid in het structureren van teksten willen vergroten.

- *Stijlfouten en -kwesities* In deze cursus wordt alleen geoefend in het formuleren van teksten (de opbouw van de tekst en de kwaliteit van argumenten worden bij voorbeeld buiten beschouwing gelaten). Er wordt geoefend in begrijpelijk formuleren (op woord- en zinsniveau), passend en aantrekkelijk formuleren, en in het schrijven van correct Nederlands. Spelling en interpunctie komen ook aan de orde.

De cursus is bestemd voor degenen die hun stilistische schrijfvaardigheid op woord- en zinsniveau willen verbeteren.

- *Preciseren en definiëren* Veel teksten zijn onduidelijk doordat er begrippen worden gehanteerd die te vaag zijn of op verschillende manieren geïnterpreteerd kunnen worden. In deze cursus wordt behandeld hoe dit probleem kan worden opgelost. Er wordt geoefend in het preciseren en definiëren van vage en onduidelijke begrippen in teksten.

Het cursusgeld varieert van f 200 tot f 350 per cursus. Meer informatie over deze cursussen is te verkrijgen bij het secretariaat van de vakgroep Taalbeheersing, Instituut voor Neerlandistiek, Spuistraat 134, 1012 VB Amsterdam (020: 525 4716).